

TÜRK DÜŞÜNCESİ

defa 1956 yılının ortalarında ciddi biçimde aksayan derginin yayımına Ağustos 1956 tarihli 33. sayıdan itibaren üç ay ara verilir. Yapılan açıklamada dokuz madde halinde sıralanan yenilik vaatleri, Aralık 1956'da başlayan yeni seride kapak kompozisyonu ve sayfa düzenindeki değişiklikler dışında gerçekleştirilememiştir. Yeni seride derginin eski numarası devam ettirilmiş, ancak yeni numara da verilmiştir. 46. sayıdan itibaren iki sayı bir arada çıkar. İkinci serinin son sayısı olan 17 ve 18. sayılar (eski sayı 50-51) Nisan-Mayıs 1958 tarihini taşımaktadır. Yedi ay aradan sonra Ocak 1959'da yeniden aylık çıkmaya başlayan *Türk Düşüncesi*'nin bu serisine de 1'den başlanmış, fakat eski sayı devam ettirilmiştir. 1959 Peyami Safa'nın önemli problemler yaşadığı bir yıldır ve çok sıkıntılı olduğu, dergisindeki savrukluktan anlaşılmaktadır. Nitekim bu serinin 1. sayısının kapağında 1 Ocak 1959 tarihi yer aldığı halde birinci sayfadaki tarih 15 Aralık 1958'dir. Ayrıca onuncu cilt olmasına rağmen kapakta cilt sayısı dokuz diye görünmektedir.

Peyami Safa üçüncü seride her sayıyı önemli bir konuya ayırır. 1 ve 2. sayıların ağırlıklı konusu İslâm'dır; bu sayılarda İsmail Hami Danişmend'in "Türkler Niçin Müslüman Oldular?" ve Abdülkadir Karahan'ın "İslâm'ın Durumu" adlı yazıları gibi telif, William Brown'un "Din Nedir?" başlıklı makalesi gibi tercüme yazıların yanı sıra, "Müslümanlıkta Reform Lâzım mıdır?" başlıklı bir de ankete yer verilmiştir. Ankete Ali Fuat Başgil, Ali Nihat Tarlan, Mehmet Kaplan, Nurettin Topçu, İsmail Hami Danişmend, Mümtaz Turhan, M. Râif Ogan İslâm'ın reforma ihtiyaç göstermeyen bir din olduğu kanaati beyan etmiştir. Sadi İrmak, İmâm-ı Âzam'ın açtığı ictihad yolundan yürümeyerek formalizmin dar kalıplarına sıkışmış olan son iki asrın medreseli anlayışına karşı reformun gereğini ileri sürmüştür. Aynı şekilde ictihad meselesi üzerinde duran Ali Fuat Başgil'e göre de bugün beklenen, Hristiyanlık'taki gibi bir reformcu değil İmâm-ı Âzam gibi bir müctehiddir. Hilmi Ziya ise dinde reformdan değil modernizmden bahsetmek gerektiği görüşündedir; İslâm nasıl önceki asırların icaplarına göre modernize edilmişse bugün de edilebilir. Ankete katılanlardan sadece Ahmet Ateş bu konularda bilgisinin olmadığını belirterek görüşü beyan etmekten çekinmiştir. Eşref Edip de Başgil, Topçu, Danişmend ve Ogan'ın cevaplarını *Dinde Reformcular* adlı eserde yayımlamıştır (İstanbul 1959).

Yeni serinin 3 ve 4. sayıları komünizm, 5. sayısı irtica, bir arada çıkan 6 ve 7. sayıları inkılâp, yine bir arada çıkan 9 ve 10. sayıları masonluk sayısı olarak hazırlanmıştır. Eylül-Ekim 1959 tarihli masonluk özel sayısının ardından yayımına dört ay ara veren *Türk Düşüncesi* Mart 1960'ta 62. sayıyla kaldığı yerden devam edecektir. Nisan 1960 tarihli 63 numaralı son sayıda seçim arefesinde aydınların ne düşündüğünü tesbit etmek amacıyla hazırlanan bir anketin sorularına verilen cevaplar yayımlanmıştır. Bu ankete Sadi İrmak, Kâzım İsmail Gürkan, Tarık Zafer Tunaya, Orhan Aldıkaçtı, Yaşar Gürbüz, Nevzat Yalçıntaş, Asım Us, İsmail Hami Danişmend, Refi Cevat Ulunay, Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu, Mithat Perin, Bedii Faik, Çetin Altan, D. İlhan Egemen ve bazı üniversite öğrencileri katılmıştır. Anketin sonunda "devam edecek" kaydı varsa da dergi 27 Mayıs askeri darbesi dolayısıyla yayımına son vermek zorunda kalır. *Türk Düşüncesi*, çok zor şartlarda çıkmasına rağmen demokrasiye geçiş sürecinde siyasal ve kamusal alana çıkıp dönüşüme uğrayan muhafazakâr düşüncenin aktığı entelektüel kanallardan biri olarak iz bırakmış bir dergidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Türk Düşüncesi, sy. 1-63, İstanbul 1953-60; Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul 1966, II, 746-747; Vecdi Bürün, *Peyami Safa ile 25 Yıl*, İstanbul 1978; Süleyman Seyfi Ögün, *Politik Kültür Yazıları*, Bursa 1997, s. 154-214, ayrıca bk. tür.yer.; Murat Yılmaz, "Türk Düşüncesi Dergisi", *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce: Muhafazakârlık* (haz. Murat Gültekin - Tanıl Bora), İstanbul 2003, s. 216-233; Beşir Ayvazoğlu, *Peyami: Hayatı, Sanatı, Felsefesi, Dramı*, İstanbul 2008, s. 429-451; Mehmet Tekin, "Türk Düşüncesi", *TDEA*, VIII, 409.

MEHMET TEKİN

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

1949-1980 yılları arasında
yayımlanan aylık folklor
ve etnografya dergisi.

1. sayısı Ağustos 1949 tarihinde İstanbul'da yayımlanan derginin sahibi ve yazı işleri sorumlu müdürü İhsan Hınçer'dir. İlk sayının birinci sayfasında dergiyi çıkarmadaki amacın memleket folkloruna hizmet etmek ve bu alanda uğraşanları bir dergi çevresinde toplamak olduğu belirtilmiş, *Halk Bilgisi Haberleri Mecmuası*, *Ülkü ve Folklor Postası* dışında folklor alanında derli toplu çalışmaların bulunmadığından söz edilmiş, *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinin en önemli he-

definin ciddi ve ilmi bir çalışma yapmak olduğu vurgulanmıştır. 1. sayıdan 113. sayıya kadar on altı sayfa çıkan derginin 114-141. sayıları yirmi, 142. sayıdan itibaren istisnalar dışında yirmi sekiz sayfa halinde yayımlanmıştır. Her sayıda ortalama altı sekiz araştırmacının yazısına, zaman zaman fotoğraflara, türkü ve marş notalarına, çizimlere de yer verilmiş, derginin 2. sayısından itibaren Türk Folklor (Halk Bilgisi) Derneği'nin yayın organı olduğu belirtilmiştir. I-VI. ciltler yirmi dört, VII-XVIII. ciltler on sekiz, XIX. cilt altı sayıdan meydana gelmektedir. Dergi, İhsan Hınçer'in 11 Kasım 1979 tarihinde ölümü üzerine oğlu Bora Hınçer tarafından üç sayı daha çıkarılarak Ocak 1980'de toplam 366 sayıya ulaşmıştır. Kesintisiz yayımlanan derginin sayfa numaraları bir önceki sayıdan devam ettirilmiş, böylece 8906 sayfalık bir koleksiyon ortaya çıkmıştır. Folklor Araştırmaları Kurumu, Türk folkloruna hizmetlerinden dolayı 1981 yılından itibaren "İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü" adıyla bir ödül ihdas etmiştir.

Türk Folklor Araştırmaları dergisinde ilk sayıdan itibaren üniversite hocalarından öğrencilere, halk kültürüyle ilgilenen herkesin yazısına belli oranlarda yer verilmiştir. Bu yönüyle dergi, Anadolu'da özellikle öğretmenler tarafından hem yazı ile desteklenerek hem de abone olarak yaşatılmaya çalışılmıştır. Masaldan efsaneye, türküden ninniye, halk oyunlarından güreşe, atasözleri ve deyimlerden tekerlemelere, saz şairlerinden halk hekimliğine, halk hukukuna; halk takvimi, hıdırellez, nevrüz ve halk tiyatrosuna; etnografya içinde yer alan çeşitli konulara kadar halk kültürünün derlendiği *Türk Folklor Araştırmaları*, iller dışında yüzlerce ilçe ve köye ait halk kültürü ürünleriyle Türk halk kültürünün önemli kaynaklarından biri olma özelliğini kazanmıştır. Aşık edebiyatı içinde yer alan pek çok aşık / şairin tanınmasına değerli katkılar sağlayan dergide saz şairlerinin yeni bulunmuş şiirlerine, halk kültürüyle ilgili eserlerin tanıtım ve eleştirisine; "Aydın Olayları" başlığı altında yurdun çeşitli yörelerinde halk kültürü ve folklorla alakalı sempozyum, seminer, toplantı, festival ve yarışmalara yer verilmiştir. Sayıların büyük çoğunluğunda "Bize Gelen Kitaplar" başlığı altında yeni çıkan kitaplar kısaca tanıtılmıştır. Böylece *Türk Folklor Araştırmaları* anonim halk edebiyatı, aşık edebiyatı ve dinî-tasavvufî halk edebiyatı bakımından üzerinde durulması gereken önemli bir koleksiyon durumundadır. Dergi ayrıca birçok

yazarın yetişmesinde ve yazılarının yayımlanmasında görev üstlenmiş, Anadolu halkının ve halk hayatındaki zenginliklerin tanınmasına öncülük etmiştir.

Türk Folklor Araştırmaları, “Folklorcularımız” başlığı altında yaşayan halk kültürü araştırmacı ve yazarlarının biyografilerine de yer vererek çalışmalarını ve eserlerini tanıtmış, vefat edenlerden bazıları için özel sayılar çıkarmıştır. 114. sayı (Ocak 1959) halk edebiyatı ve folklor derleyicilerinden Mehmed Halid Bayrı’ya, 146. sayı (Eylül 1961) Osman Nuri Ergin’e, 152. sayı (Mart 1962) Mahmut Ragıp Gazimihal’e, 163. sayı (Şubat 1963) Muzaffer Sarısözen’e, 215. sayı (Haziran 1967) Mahmut Kemal Yanbeğ’e, 218. sayı (Eylül 1967) Ahmet Kutsi Tecer’e, 247. sayı (Şubat 1970) Behçet Kemal Çağlar’a, 296. sayı (Mart 1974) Âşık Veysel’e, 319. sayı (Şubat 1976) Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu’na, 332. sayı (Mart 1977) Abdülkadir İnan’a, 355. sayı (Şubat 1979) Cahit Öztelli’ye, 364 ve 365. sayılar (Kasım, Aralık 1979) 11 Kasım 1979’da ölen İhsan Hınçer için yazılan yazılara ayrılmıştır. Münevver Alp’in “Eski İstanbul’da ...” diye başlayan, her birinde farklı bir konuya yer verilen, İstanbul’un bir kadın gözüyle anlatıldığı, çeşitli anıları da içeren on beş yazısı (aralıklarla sy. 171, Ekim 1963 – sy. 299, Haziran 1974), Mehmed Halid Bayrı’nın “İstanbul’da Yer Adları” başlıklı on bir yazısı (sy. 34-47, Ağustos 1952 – Haziran 1953), Muzaffer Erdoğan’ın “İstanbul’da ...” başlığıyla çeşitli el sanatlarını tarihî belgelere dayanarak incelediği yedi yazısı (aralıklarla sy. 72-104, Temmuz 1955 – Mart 1958) dergide çıkan dizi yazılardan bazılarıdır.

Her cildin sonunda yazar soyadına göre o ciltte yer alan yazılar “İndeks” başlığı altında verilmiş, her beş cildin sonunda konularına göre genel indeks şu başlıklar altında yer almıştır: “Genel Konular”, “Metot-Görüşler”, “Anonim Halk Edebiyatı”, “Müzik-Türküler”, “Millî Danslar-Eğlenceler-Çocuk Oyunları”, “Genel Folklor: Gelenekler-Görenekler-İnanmalar”, “Halk Hekimliği”, “Şairler”, “Masal-Efsane-Rivayet-Fıkra”, “Etnografya Malzemesi”, “Kitaplar-Eleştirmeler.” Bunların yanında X. cildin indeksinde “Yeni Çıkan Eserler”, “Diğer Yazılar ve Olaylar”la “Biyografya” başlıkları, XV. cildin sonundaki indekste ise “Halk Dansları Eğlenceler Oyunlar” başlığıyla spor da bulunmaktadır. Birden çok konuyu ilgilendiren yazılar ilgili oldukları her konuda ayrıca gösterilmiştir. “Konu-Yazar Kaynakçası” adıyla yapılan bir çalışmada ise (bk. bibl.) dergide yer

alan yazılar yirmi dört konu başlığında ve onlarca alt başlıkta toplanmıştır.

Türk Folklor Araştırmaları dergisinin en çok yer alan yazarlar yer alış sırasına göre şöylece sıralanabilir: M. Halid Bayrı, S. Yaver Ataman, İhsan Hınçer, M. Fahrettin Kırzioğlu, Cahit Öztelli, Y. Kemal Göğçeli, H. Zübeyr Koşay, Hikmet Dizdaroğlu, Z. Fahri Fındıkoğlu, M. Şakir Ülkütaşır, H. Bedi Yönetken, Bora Hınçer, Şükür Elçin, A. Rıza Önder, Münevver Alp, Metin And, Nejat Birdoğan, Mehmet Önder, A. Kutsi Tecer, Malik Aksel, M. Adil Özder, Muammer Kemal Özergin, İshak Sunguroğlu, Saim Sakaoğlu, A. Süheyl Ünver, Aydın Oy, İbrahim Aslanoğlu, M. Sabri Koz, İ. Ünver Nasreddinoğlu, Şevket Beysanoğlu, Nail Tan, Türker Acaroğlu, Nevzat Gözaydın, Kâmil Toygar, A. Edip Uysal. Dergide daha az görülen diğer önemli isimler de şunlardır: N. Sâmî Banarlı, B. Rahmi Eyüboğlu, E. Cem Güney, Naki Tezel, Osman Nuri Ergin, Abdülbaki Gölpınarlı, Fethi Gemuhluoğlu, İ. Hakkı Konyalı, R. Ekrem Koçu, M. Tahir Alangu, Muzaffer Sarısözen, V. Cem Aşkun, H. Ziya Ülken, Turgut Günay, O. Şaik Gökyay, Muzaffer Erdoğan ve Bilge Seyidoğlu.

BİBLİYOGRAFYA :

Nuri Taner, “TFA Dergisinde Yayımlanan Masalların Toplu Bibliyografyası (sayı 1-366)”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, Ankara 1985, s. 341-359; Turhan Baraz v.dğr., *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Konu-Yazar Kaynakçası*, Eskişehir 1986; Ahmet Aydın, *Musiki Mecmuası ve Türk Folklor Araştırmaları Dergisi’nde Türk Halk Müziği ve Oyunları Hakkında Yazılmış Makalelerin Bibliyografya İncelemesi ve Sonuçları* (sannatta yeterlik tezi, 1996), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Nail Tan, *Folklor (Halk Bilimi) / Genel Bilgiler*, İstanbul 2003, s. 104; Derya Çoban, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi’nin 1-183. Sayılarında Yer Alan Masal Metinlerinin, 11-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Bilgişel, Duyuşsal ve Psikomotor Özelliklerine Göre Uygunluğunun Değerlendirilmesi* (yüksek lisans tezi, 2008), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; “Türk Folklor Araştırmaları”, *TDEA*, VIII, 413-414; M. Sabri Koz, “Türk Folklor Araştırmaları”, *DBİst.A*, VII, 312-313.

NÜRETTİN ALBAYRAK

TÜRK İNŞAAT ve SANAT ESERLERİ MÜZESİ

İstanbul Saraçhane’de
Amcazâde Hüseyin Paşa Külliyesi’nde
kurulan müze.

Amcazâde Hüseyin Paşa Külliyesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1957-1958’de onarım programına alınmış, ancak restorasyonu 1966 yılında tamamlan-

mıştır. Sanat tarihçileri, mimarlar, restoratörler, tarihçiler ve epigraflara ışık tutması, gelecek kuşaklara bunların tanıtılması amacıyla eski eser restorasyonlarından elde edilen mimari eserlerle teberrükât depolarında toplanan malzemeler bu külliye getirilerek oluşturulan müze 13 Mayıs 1967’de hizmete açılmıştır. Sürekli gelen eserlerden dolayı mekân sıkıntısı çeken müzede odaların küçük oluşu ve revakların bahçeye açılması yüzünden özellikle kış aylarında hizmet güçleşmektedir. Medrese odalarında yapılan sergilemede ziyaretçiyle objeler arasında uygun bir görüş ve izleme alanı bulunmamaktadır. Ayrıca büyük boyutlu eserlerin kapalı mekânlarda sergilenmesi imkânsızdır. Tarihî bir bina olması sebebiyle ısı, ışık ve nem problemleri bulunan yapıda çağdaş müzecilik anlayışı içinde yeterli hizmet verilememektedir.

Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi’nde taş eserler (kitâbeler, mezar taşları vb.), dekoratif inşa malzemeleri (çiniler, alçı kaplılar, şebekeler vb.), aydınlatma araçları (şamdanlar, cam aydınlatma araçları, alçı pencereler vb.), çeşitli dönemlere ve devletlere ait sikkeler bulunmaktadır. Bunlar revak altlarında ve bahçede teşhir edilmektedir. Kütüphane ile sibyan mektebi arasındaki bahçede Fâtiî Camii’nin 1894 depremi arkasından yapılan tamirinden kalan, fakat son tamirde sökülen barok üslûptaki taş minare külâhı yer almaktadır. Bunun yanında çeşme aynaları, yalakları da bu bölümde sergilenmektedir. Bahçenin diğer bölümlerinde I. Abdülhamid, III. Selim, II. Mahmud, Abdülmecid ve II.

Sünbül Efendi Türbesi’nden Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi’ne getirilmiş olan Kâbe tasvirli çini pano (Envanter nr. 917)

